

РОЗДІЛ 3

ГОСПОДАРСЬКЕ ПРАВО, ГОСПОДАРСЬКО-ПРОЦЕСУАЛЬНЕ ПРАВО

Грибчук Л. М.

студентка

Юридичного інституту Національного авіаційного університету

Малишко В. М.

кандидат юридичних наук,

доцент кафедри господарського права і процесу

Юридичного інституту Національного авіаційного університету

ОСОБЛИВОСТІ ДОГОВІРНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ

У статті розглядається питання особливості договірної діяльності суб'єктів малого підприємства в Україні. Визначено поняття «мале підприємство», «договір», «суб'єкти малого підприємства». Висвітлено питання щодо підтримки малого підприємства, а також визначено чинники, які негативно впливають на мале підприємство.

Ключові слова: мале підприємство, договірна діяльність, суб'єкти малого підприємства, договір.

В статье рассматривается вопрос об особенностях договорной деятельности субъектов малого предпринимательства в Украине. Определено понятие «малое предпринимательство» «договор», «субъекты малого предпринимательства». Рассмотрен вопрос о поддержке малого предпринимательства, а также определены факторы, которые негативно влияют на малое предпринимательство.

Ключевые слова: малое предпринимательство, договорная деятельность, субъекты малого предпринимательства, договор.

The article discusses the features of contracting small businesses in Ukraine. The concept of «small business», «contract», «small businesses». Considered issue of small business support, and also the factors that negatively affect small business.

Key words: small business, contract activity, small businesses, contract.

Актуальність теми: Дослідження особливостей договірної діяльності малого підприємства є надзвичайно важливим на даному етапі розвитку економіки країни. Це пояснюється тим, що мале підприємство охоплює чи не основні аспекти господарської діяльності, визначаючи

процес економічного росту. Мале підприємство вважається найбільш динамічним елементом у структурі господарської діяльності [4, с. 60].

Розвиток малого підприємства суттєво впливає на структурну перебудову економіки країни, вносить вклад у збіль-

шення обсягів виробництва, роздрібно-товарообігу, сприяє економії і раціональному використанню всіх ресурсів, створює сприятливе середовище для здійснення підприємницької діяльності.

Перші спроби теоретичного осмислення підприємництва почалися у XVII ст. Вагомий внесок у дослідження підприємництва зробили відомі західні вчені А. Сміт, Д. Рікардо, А. Маршал.

Серед сучасних вітчизняних досліджень, які займаються питаннями малого підприємства необхідно відзначити О. Барановського, Л. Воротіну, Д. Єханурова, Л. Хмелевську, З. Варналія, В. Гейця, В. Полікова, С. Мочерного.

Постановка проблеми: Фінансовий стан більшості малих підприємств України можна охарактеризувати як незадовільний. Проблемою для вітчизняних малих підприємницьких структур є обмеженість їх фінансових ресурсів через певні обмеження у веденні договірної діяльності, що істотно позначається на ефективності їх господарювання.

Метою статті є аналіз стану договірної діяльності малого підприємства в Україні, визначення чинників, які негативно впливають розвиток малого підприємства.

Досягнення поставленої мети зумовило постановку та вирішення таких завдань:

- дослідити договір суб'єкта малого підприємства як об'єкт договірної діяльності;

- узагальнити вітчизняний та зарубіжний досвід щодо нормативно-правового регулювання договірної діяльності малого підприємства в Україні;

- проаналізувати динаміку та взаємозв'язок базових показників фінансового стану, тенденцій зміни складу, структури та джерел формування фінансових ресурсів на малих підприємствах України;

- обґрунтувати вплив оподаткування на ведення господарської діяльності малих підприємств у ринкових умовах господарювання.

Підприємництво є головним елементом ринкового середовища. Воно забезпечує вирішення багатьох соціально-економічних проблем перехідного періоду і до становлення ринкових відносин: сприяє насиченню ринку товарами та послугами, наповненню дохідної частини бюджету, стимулює структурні зміни в економіці, створює робочі місця.

Перехід до ринкових відносин об'єктивно зв'язаний зі становленням і розвитком малого підприємства.

Суб'єкти малого підприємства є одним з найважливіших чинників, які сприяють гнучкості економіки, мобілізації фінансових і виробничих ресурсів населення, розширенню ринку товарів та послуг, структурній перебудові та збільшенню національного продукту країни. Для їх стійкої та ефективної роботи необхідно одержання управлінським персоналом найбільш повних даних про фінансовий і майновий стан підприємства, результативність його діяльності та максимізації прибутку.

Підтримка суб'єктів малого підприємства на сьогодні набула державного значення як з боку організаційних основ діяльності в умовах ринкових перетворень, так і з боку забезпечення бухгалтерського обліку, звітності й оподаткування. Створення умов для розвитку підприємства, одним з найпоширеніших напрямлень якого є приватне підприємство, сприяє не тільки поповненню бюджету країни, а і впровадженню нових високотехнологічних виробництв, створенню нових робочих місць. Мале підприємство – це самостійна, систематична, інноваційна діяльність певних суб'єктів господарювання незалежно від форми власності, на власний ризик і з

метою задоволення потреб споживача та одержання економічного інтересу.

Підтримка малого підприємництва здійснюється відповідно до Закону України «Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні». Терміни «суб'єкти малого підприємництва» і «суб'єкти середнього підприємництва» вживаються у цьому Законі в значенні, наведеному у Господарському кодексі України, з урахуванням того, що в цілях цього Закону термін «суб'єкти малого підприємництва» охоплює також і суб'єктів мікропідприємництва.

Згідно Господарського кодексу України суб'єктами мікропідприємництва є:

Фізичні особи, зареєстровані в установленому законом порядку як фізичні особи - підприємці, у яких середня кількість працівників за звітний період (календарний рік) не перевищує 10 осіб та річний дохід від будь-якої діяльності не перевищує суму еквівалентну 2 мільйонам євро, визначену за середньорічним курсом Національного банку України.

Юридичні особи – суб'єкти господарювання будь-якої організаційно-правової форми та форми власності, у яких середня кількість працівників за звітний період (календарний рік) не перевищує 10 осіб та річний дохід від будь-якої діяльності не перевищує суму еквівалентну 2 мільйонам євро, визначену за середньорічним курсом Національного банку України.

Суб'єктами малого підприємництва будучи суб'єктами господарської діяльності мають право укладати договори.

Поняття договору розкривається через поняття угоди (правочину), бо договір є одним із видів угод. Відповідно до ст. 41 Цивільного кодексу України угодами визнаються дії громадян і організацій, спрямовані на встановлення, зміну чи припинення цивільних прав або обов'язків.

Договори – це дво- або багатосторонні угоди [1]. Договором визнається угода двох чи більше осіб, яка спрямована на встановлення, зміну чи припинення цивільних правовідносин.

Отже, договору як юридичному факту властиві такі ознаки:

1) в договорі виявляється воля не однієї особи (сторони), а двох чи кількох, причому волевиявлення учасників за своїм змістом повинно збігатися і відповідати одне одному;

2) договір – це така спільна дія осіб, яка спрямована на досягнення певних цивільно-правових наслідків: на встановлення, зміну або припинення цивільних прав та обов'язків. Саме за цією ознакою цивільно-правовий договір відрізняється від договірних форм, що використовуються в інших галузях права (трудова, екологічна тощо), набуваючи там певних специфічних рис. Іноді під поняттям «договір» розуміють саме цивільні правовідносини (зобов'язання), що виникли з договору як юридичного факту, або мають на увазі правовий документ, яким зафіксовано факт виникнення договірної зобов'язання з волі його учасників.

Отже, в конкретному аналізі юридичних явищ завжди слід розкривати їх сутність, встановити, зокрема, що розуміється під поняттям «договір» у тому чи іншому випадку. Як юридичний факт договір належить до правомірних дій, що вчиняються з волі його учасників і спрямовуються на виникнення, зміну чи припинення цивільних прав або обов'язків. Проте роль договору не обмежується тільки тим, що він впливає на динаміку цивільних правовідносин (породжує, змінює або припиняє їх), а й відповідно до вимог законодавства, звичаїв ділового обороту, вимог розумності та справедливості визначає зміст конкретних прав та обов'язків учасників

договірному зобов'язанню. В цьому розумінні договір виступає засобом регулювання поведінки сторін у цивільних правовідносинах.

Одним із найважливіших принципів є свобода договору. Сторони вільні у виборі виду договору. Вони можуть укласти як договір, який безпосередньо передбачений Цивільним кодексом України чи іншим нормативним актом, так і договір, який поєднує в собі ознаки кількох видів договорів, так званий змішаний договір. У сторін є можливість проявити своє бачення змісту договору.

Свобода договору як одна з основних засад цивільного законодавства і виразник диспозитивної спрямованості втілених у ньому норм походить від вільного волевиявлення суб'єктів, що є принциповим для цивільного обороту [2]. Очевидно тому законодавець ще раз наголошує на свободі договору у 627 Цивільного кодексу України.

Свобода визначення умов договору є одним з проявів максими «дозволено все, що не заборонено», базується на невтручанні держави у приватні відносини, доки такі відносини стосуються лише їх учасників.

У Господарському кодексі України принципи, на яких ґрунтується правова регламентація господарських договірних відносин, окремо не визначені й можуть виводитися із загальних принципів господарювання, викладених у ст. 6 Господарського кодексу України, насамперед, свободи підприємницької діяльності в межах, визначених законом, та обмеження державного регулювання економічних процесів у зв'язку з необхідністю забезпечення соціальної спрямованості економіки, добросовісної конкуренції в підприємстві, екологічного захисту населення, захисту прав споживачів та безпеки суспільства і держави [1].

Тобто враховуючи вищевикладене мною можна зробити висновок, що у суб'єктів малого підприємництва існують певні обмеження щодо укладання договору, а саме при укладанні договорів протягом року їх річний дохід від будь-якої діяльності не перевищує суму, еквівалентну 10 мільйонам євро, визначену за середньорічним курсом Національного банку України. Іншими словами у даному випадку, на відміну від Цивільного кодексу України, в якому принцип свободи договору сформульований як норма – принцип, в Господарському кодексі України принцип свободи договору може бути визначений як принцип, що виводиться з норм.

Звичайно, будь-який закон, визначаючи можливість суб'єкта діяти на власний розсуд, є свого роду «обмежувачем» його поведінки, межа якого проходить по лінії «імператив» – «диспозитив». Причому не можна стверджувати, що імперативи знаходяться «на варті» лише інтересів держави або інтересів суспільства.

Вони мають за меті також захист приватного інтересу окремої особи (юридичної або фізичної). Як зазначав Д. А. Керимов, піддаючи критиці формулу «дозволено все, що не заборонено», далеко не все дозволено за межами забороненого законом, а дозволено те, що відповідає загальнолюдським цінностям, моралі, справедливості, свободі особистості та суспільства [7, с. 151].

Таким чином, виявляється необхідною певна формалізація (на максимально можливому абстрактному рівні) умов застосування санкцій за недодержання таких суб'єктивних обмежень договірної свободи – у певній сфері діяльності суб'єкта та з урахуванням його статусу (монопольного становища, наявності ринкової влади, наявності владних повноважень відносно інших суб'єктів).

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 р. // Відомості Верховної Ради. – 2003. – № 18, № 19-20, № 21-22. – Ст. 144.
2. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. // Відомості Верховної Ради – 2003. – № 40-44. – Ст. 356.
3. Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні: Закон України від 22.03.2012 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2013. – № 3. – Ст. 23.
4. Виговська В. В. Малий бізнес України: сучасний стан і тенденції розвитку / В. В. Виговська // Актуальні проблеми економіки. – 2009. – № 1. – С. 59-63.
5. Кириченко О. А., Ваганов К. Г. Проблеми розвитку малого бізнесу в Україні / О. А. Кириченко, К. Г. Ваганів // Актуальні проблеми економіки. – 2009. – № 1. – С. 103-118.
6. Комарницький І., Офік М. Проблеми розвитку малого і середнього підприємництва / І. Комарницький, М. Офік // Регіональна економіка. – 2010. – № 4. – С. 50-58.
7. Варналій З. С. Основи підприємництва: Навч. посіб. / З. С. Варналій. – К.: Знання-Прес, 2010. – 239 с.
8. Малий та середній бізнес-основа конкурентного середовища: Офіційний веб-сайт Кабінету Міністрів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.kmu.gov.ua>.